[2024] 4 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 76:2424 ਆਈ ਐਨ ਐਸ ਸੀ 262

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਿਰਾਮਜੀ ਜੀਜੀਭੋਏ (ਡੀ) ਆਪਣੇ ਐਲਆਰ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 4672 ਦਾ 2024)

03 ਅਪ੍ਰੈਲ 2024

[ਅਨਿਰੁੱਧ ਬੋਸ ਅਤੇ ਜੇ ਬੀ ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ,* ਜੇਜੇ]

ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਹਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸਿਰਲੇਖ

ਦੇਰੀ-ਦੇਰੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ, ਸੰਬੰਧਤ - ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ 1987 ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, 1992 ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ-ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ 1993 ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 2006 ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ 2013 ਵਿੱਚ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ-ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 1993 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਬਹਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਵਿੱਚ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਉਕਤ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼-ਸ਼ੁੱਧਤਾਃ

ਆਯੋਜਿਤਃ ਦੇਰੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਤ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ-ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ-ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਏ-ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਬਰਾਬਰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

[2024] 4 ਐਸ ਸੀ ਆਰ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ

ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਿਰਾਮਜੀ ਜੀਜੀਭੋਏ (ਡੀ) ਆਪਣੇ ਐਲਆਰ

ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਐਲ ਆਰ ਦੁਆਰਾ - ਸੀਮਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਸੀਮਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਠੋਸ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ - ਜਦੋਂ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੁੱਲ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਧਿਰ ਹੈ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸੰਘ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮੁਕੱਦਮਾ 1981 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਗਭਗ 43 ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਤੌਰ' ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟੈਸਟ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। [ਪੈਰਾ 26,27,25,34]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਓਰੀਐਂਟਲ ਅਰੋਮਾ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ [2010] 2 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 1172: (2010) 5 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 459; ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਲਿਵਿੰਗ ਮੀਡੀਆ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ [2012] 1 ਐੱਸਸੀਆਰ 1045: (2012) 3 ਐੱਸਸੀਸੀ 563; ਲੰਕਾ ਵੈਂਕਟੇਸ਼ਵਰਲੂ (ਡੀ) ਐੱਲਆਰ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2011] 3 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 217: (2011) 4 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 363; ਪੁੰਡਲਿਕ ਜਲਮ ਪਾਟਿਲ (ਡੀ) ਐਲ ਆਰ ਵਰਸੇਸ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਜਲਗਾਓਂ ਮੀਡੀਅਮ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਹੋਰ [2008] 15 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 135: (2008) 17 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 448; ਈਸ਼ਾ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਬਨਾਮ ਰਘੁਨਾਥਪੁਰ ਨਫ਼ਰ ਅਕੈਡਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2013) 9 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 782: (2013) 12 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 649-ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ |

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸੀਮਾ;

ਕੁੱਲ ਦੇਰੀ; ਦੇਰੀ ਮੁਆਫ਼ੀ; ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ; ਦੇਰੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ; ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 4672 ਦਾ 2024 2019 ਦੇ ਸੀ ਏ ਨੰਬਰ 1494 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 09.07.2019 ਤੋਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ਗੀ

ਆਰ. ਵੈਂਕਟਰਾਮਣੀ, ਏ. ਜੀ., ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਬੈਨਰਜੀ, ਏ. ਐਸ. ਜੀ., ਕਰਨਲ ਆਰ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ, ਸੀਨੀਅਰ. ਐਡ, ਚਿਨਮਈ ਚੰਦਰ, ਚਿਤਵਨ ਸਿੰਘਲ,

ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਡੇ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਸੁਧਾਂਸ਼ੂ ਚੌਧਰੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਪ੍ਰਿਤਾ ਸ਼ਰਨਗੌੜਾ, ਸ਼ਰਨਗੌੜਾ ਪਾਟਿਲ, ਮਹੇਸ਼ ਪੀ ਸ਼ਿੰਧੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੂਚਾ ਏ ਪਾਂਡੇ, ਵੀਰਾਰਾਗਵਨ ਐੱਮ, ਸੀ ਸਾਵੰਤ, ਐਡ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ|

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ/ਆਦੇਸ਼

ਜੇ ਬੀ ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਜੇ.

ਲੀਵ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਸੀਏਚਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 09.07.2019 ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰ. 2019 ਦੀ 1494 ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 1993 ਦਾ 2307 ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਪਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ 1993 ਦਾ 2307 ਜਿਸ ਨੂੰ 10.10.2006 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ.

3. ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੰਬਰ 402, ਬੰਗਲਾ ਨੰ. 15 ਏ, ਜੋ ਕਿ ਸਟੈਵਲੀ ਰੋਡ, ਪੁਣੇ ਛਾਉਣੀ, ਪੁਣੇ-1 ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ 09.03.1951 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਇੱਥੇ ਨੰ. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਚੌਥੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਮਾਲ ਕਾਜਜ਼ ਜੱਜ, ਪੁਣੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ 1981 ਦਾ 2599.

6. 02.05.1987 ਨੂੰ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆਃ "ਆਰਡਰ

1) ਮੁਦਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

2) ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ 30.6.1987 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ|

3) ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 17,383/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਚਾਰਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

4) ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸੀ ਪੀ ਸੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 20 ਨਿਯਮ 12 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਰੁਪਏ 316/- ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

5) ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਖਰਚਾ ਸਹਿਣ ਕਰੇਗਾ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ 1987 ਦੀ 850 ਨੰਬਰ ਵਾਲੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਪੁਣੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੱਠਵੇਂ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਪੁਣੇ ਵੱਲੋਂ 29.08.1992 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

8. ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਦੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 1993 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2307 ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

9. 10.10.2006 ਨੂੰ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ 1993 ਦਾ 2307 ਗੈਰ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈਃ

"ਕੋਰਮਃ ਡੀ ਜੀ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ-ਜੇ) 10.10.06 ਨੂੰ

ਅਤੇ ਯੂ ਪੀ ਓ ਐਨ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼੍ਰੀ ਡੀ ਐਸ ਮੈਸਪੁਰਕਰ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ. 1 ਏ ਤੋਂ 1 ਸੀ ਅਤੇ 2 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨਃ-

"ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ 1 ਏ ਤੋਂ ਸੀ ਅਤੇ 2 ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਡੀ. ਐਸ. ਮੈਸੂਰਪੁਰਕਰ।

ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਖਾਲੀ ਹੈ।

ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

10. 26.11.2013 ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2014 ਵਿੱਚ 16. ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 18.03.2016 ਨੂੰ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

11. 20.08.2018 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 30.10.2018 ਨੂੰ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

12. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 12.04.2019 ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰ. 2019 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 1294 ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ 1993 ਦਾ 2307 ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਬਹਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਵਿੱਚ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ।

13. 09.07.2019 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਬਹਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

14. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

15. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਆਰ. ਵੈਂਕਟਰਾਮਣੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪੁਏ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੁਰਾਣੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲੀਜ਼' ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸੁਪਰ ਸਟ੍ਰਕਚਰ ਉਸ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ।

16. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

17. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸੁਧਾਂਸ਼ੂ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ|

ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਐੱਲ. ਆਰ. ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ।

18. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਇੰਨੀ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

19. ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

20. ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇਕੋ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ?

21. ਜਦੋਂ ਇਸ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉੱਘੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਢੁਕਵੀਂ ਗੱਲ ਲਿਆਂਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈਃ

"18. ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣਗੇ। ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲੈਣ 'ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

22. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅਦਾਲਤ 1993 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2307 ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ 10.10.2006 ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉੱਘੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸੇ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਵੱਕਿਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਸਮਰੱਥਾ 'ਤੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ।

23. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ ਕਿ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

24. ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇੰਨੀ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

25. ਜਦੋਂ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੁੱਲ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਇੱਕ ਨਿਜੀ ਧਿਰ ਹੈ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸੰਘ ਹੈ। ਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ 1981 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ 2024 ਵਿਚ ਹਾਂ| ਲਗਭਗ 43 ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

26. ਦੇਰੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਦੇਰੀ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ |

ਰਾਹੀਂ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਏ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਬਰਾਬਰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

27. ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੀਮਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀਮਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਠੋਸ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ 'ਡੈਮੋਕਲਸ ਦੀ ਤਲਵਾਰ' ਨੂੰ ਲਟਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

28. ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੱਚੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਘਾਟ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਰੀਖਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ-

"9. ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਕੱਢੇ ਗਏ ਪੈਰਾ 4 ਦਾ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ 'ਤੇ, ਗੰਭੀਰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ 2014 ਦੇ ਡਾਰਕਹਾਸਟ ਨੰਬਰ 16 ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ 25.02.2019 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਜਾਰਾਮ ਪਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 04.07.2019 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤਿਰਿਕਤ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 25.02.2019 ਨੂੰ ਡਾਰਕਹਾਸਟ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਥਨ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਹਨ। ਡਾਰਕਹਾਸਟ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨੰ. 2014 ਦਾ 16 18.03.2016 ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ ਅਤੇ 1981 ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

12. ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਰਵੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 4 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਗੰਭੀਰ ਬਿਆਨ ਕਿ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਰਕਹਾਸਟ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ 25.02.2019 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਹਲਕੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਰਾਜੇਂਦਰ ਰਾਜਾਰਾਮ ਪਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 04.07.2019 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤਿਰਿਕਤ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 18.03.2016 ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਡਾਰਕਹਾਸਟ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਕਦੋਂ ਮੰਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਬੇਲੋੜੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਪੈਰਾ 4 (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗ 2003 ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਪੈਨਲ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਭਾਗ 2003 ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਪੈਨਲ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 2003 ਅਤੇ 2006 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਡਿਫਾਲਟ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ 18.03.2016 ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤਾਂ 2006 ਤੋਂ 2016 ਦਰਮਿਆਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

13. ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ,' ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ 'ਸਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੇਰੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਹੈ।

ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 158 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਣਉਚਿਤ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

29. ਓਰੀਐਂਟਲ ਅਰੋਮਾ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, (2010) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 459 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਐਕਸਪਾਰਟ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 4 ਸਾਲ ਦੀ ਦੇਰੀ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੇਰੀ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

30. ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਲਿਵਿੰਗ ਮੀਡੀਆ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ (2012) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 563 ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 427 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਲਈ ਅਨੁਮਾਨਤ ਲਾਭ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਦੇਰੀ ਲਈ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੇਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਮ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ/ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੈਰਾ ਨੰ. 25, 26, 27, 28 ਅਤੇ 29 ਕ੍ਰਮਵਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ' ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ:

"25. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਪਰਾਜਿਤ ਪੱਟਨਾਇਕ, ਐੱਸਐੱਸਆਰਐੱਮ, ਏਅਰ ਮੇਲ ਸੋਰਟਿੰਗ ਡਿਵੀਜ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੇ "ਬਿਹਤਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ" ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਚੀਫ਼ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਬਨਾਮ ਲਿਵਿੰਗ ਮੀਡੀਆ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ [(2009) 8 ਏਡੀ 201 (ਡੇਲ)] ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 11-9-2009 ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ 8-1-2010 ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। 11-9-2009 ਨੂੰ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ 8-1-2010 ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੈ|

26. ਚੁਕਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਬਿਹਤਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਨਾ ਤਾਂ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਢੀਆਂ ਹਨ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਪੜ੍ਹਾਅ' ਤੇ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਾਈਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਅਤੇ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਰੀ ਅਣਚਾਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਅਸਲ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ/ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਚਿਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

27. ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਸਮੇਤ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਜਾਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਉਹ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਮਰੱਥ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਮਿਆਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਮੁਆਫ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿੰਗ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਹੈ।

28. ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਨੇਕ ਨੀਅਤ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਠੋਸ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਰਿਆਇਤ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਭਾਗ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਆਧੁਨਿਕ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਤੇ ਕਈ ਨੋਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੀਮਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ।

29. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦੇਰੀ ਲਈ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਮ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਲਾਲ ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ/ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਨ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ। ਦੇਰੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨਤ ਲਾਭ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਚਾਨਣ ਹੇਠ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

31. ਲੰਕਾ ਵੈਂਕਟੇਸ਼ਵਰਲੂ (ਡੀ) ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2011) 4 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 363 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

"20. ਐੱਨ. ਬਾਲਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, [(1998) 7 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 123] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਪੀ 127, ਪੈਰਾ 11)

"11. ਸੀਮਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਾ ਲੈਣ, ਪਰ ਤੁਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ।"

21 ਤੋਂ 27...

28. ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਕ ਜਾਂ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਏ ਹਾਂ, ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। "ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ", "ਨਿਆਂ ਮੁਖੀ ਪਹੁੰਚ", "ਸਾਰਥਕ ਨਿਆਂ" ਵਰਗੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਦਬੰਦੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪਹੁੰਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੱਜ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਅਸੰਜਮੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਿੱਖੇ ਵਿਅੰਗ ਕੀਤੇ।

29. ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਸਖ਼ਤ ਜਾਂ ਬੇਲੋੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੀਮਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਵਾਜਬ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਨਘੜਤ ਜਾਂ ਮਨਘੜਤ; ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਝੁਕਾਅ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

32. ਪੁੰਡਲਿਕ ਜਲਮ ਪਾਟਿਲ (ਡੀ) ਬਨਾਮ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਜਲਗਾਓਂ ਮੀਡੀਅਮ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2008) 17 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 448 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ

"19. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [(1981) 1 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 495:1981 ਐਸ ਸੀ ਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 184] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀਃ

(ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਪੀ 497, ਪੈਰਾ 6)

"6. ... ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਿਰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਮਾ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

x x x x

21. ਐੱਨ ਬਾਲਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਐੱਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਤੀ [(1998) 7 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 123] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਰੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਹੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਮਾਪਦੰਡ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ |

ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੇ ਐੱਲ. ਆਰ. ਫਾਰਵਰਡ ਰਾਹੀਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹੀ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੱਦਬੰਦੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੱਟ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਅ ਲਈ ਇੱਕ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਲਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਅੰਤ ਅਵਧੀ ਬੇਅੰਤ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਰਾਜਕਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਸਤ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਚੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

(ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਪੀ 128, ਪੈਰਾ 11)

"11. ... ਇਹ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਜ ਰੀਪਬਲਿਕਾ ਉਟ ਸਿਟ ਫਾਈਨਿਸ ਲੀਟੀਅਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ (ਇਹ ਆਮ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਵਧੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ) ਸੀਮਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਾ ਲੈਣ ਬਲਕਿ ਤੁਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ। ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜੀਵਿਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

22. ਰਾਮਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰੀਵਾ ਕੋਲਫੀਲਡਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ [ਏ ਆਈ ਆਰ 1962 ਐਸ ਸੀ 361] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿਃ (ਏ ਆਈ ਆਰ ਪੀਪੀ 363-65)

"ਸੀਮਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਮੰਨਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਫ਼ਰਮਾਨ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਹਲਕੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਦੂਜਾ ਵਿਚਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇਰੀ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਵੇਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ

ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਓ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਧਿਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਕਾਰਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਧਾਰਾ 5 ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨੇਕ ਇਰਾਦੇ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

23. ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਾਭਾਰਥੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮਿਹਨਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਾਰਨ ਹਨ।

33. ਈਸ਼ਾ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਬਨਾਮ ਰਘੁਨਾਥਪੁਰ ਨਫ਼ਰ ਅਕੈਡਮੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, (2013) 12 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 649 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

"21. ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਨ:

21.1. (i) ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਉਦਾਰਵਾਦੀ, ਵਿਹਾਰਕ, ਨਿਆਂ-ਮੁਖੀ, ਗੈਰ-ਪੱਖਪਾਤੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਅਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹਨ।

21.2. (ii) "ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਭਾਵਨਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਚਕੀਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੱਥ-ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।

21.3. (iii) ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਆਂ ਸਰਬਉੱਚ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

21.4. (iv) ਦੇਰੀ ਦੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਵਕੀਲ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦੀ ਘੋਰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

21.5. (v) ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਤੱਥ ਹੈ।

21.6. (vi) ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਖ਼ਤ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਜਨਤਕ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਤਮ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲ ਅਸਫਲਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

21.7. (vii) ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੁਤੰਤਰ ਖੇਡ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

21.8. (viii) ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਵੱਲ ਇਹ ਖਿੱਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਹਿਲਾ ਸਖਤ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਾ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

21.9. (ix) ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਸ ਦੇ ਆਚਰਣ, ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਨੂੰ ਤੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

21.10. (x) ਜੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮਨਘੜਤ ਹੈ ਜਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮੰਗੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਕਾਲਪਨਿਕ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਬੇਨਕਾਬ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

21.11. (xi) ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਗਲਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਜਾਂ ਇੰਟਰਪੋਲੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

21.12. (xii) ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਨਮੂਨੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਦੇਸ਼' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।

ਤਰਕ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਧਾਰਨਾ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ।

21.13. (xiii) ਰਾਜ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

22. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਹਨਃ

22.1. (ਓ) ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਸਾਵਧਾਨੀਪੂਰਵਕ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਨਿਆਂ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

22.2. (ਅ) ਦੇਰੀ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਟੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ।

22.3. (ਏ) ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਹੀ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਚੇਤੰਨ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੰਤਮ ਸੰਸਥਾਗਤ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ।

22.4. (ਸ) ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਦੀ ਵਧਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੇਪਰਵਾਹ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬੇਸ਼ਕ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

34. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ ਵੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

35. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਠੋਸ ਨਿਆਂ ਦੇਣਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਤੌਰ' ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟੈਸਟ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

36. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ| ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

37. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਦਾ ਵੀ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ:

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate Shifa Kler